

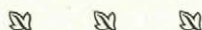
Maar de bewoners van de streek zijn van meening, dat ook na de sluiting van de Oortjes-sluis volstaan zou kunnen worden met een redelijke verruiming van de bedding en een oeverbescherming op sommige plaatsen, geheel in het kader van het werk van Deking Dura. Ook durven zij er een enkele overstroming op wagen.

Deze beschouwingen gaven den statenleden Tulp, Zwijnenberg en Bevers aanleiding om een voorstel in te dienen, beoogend de zaak nog een jaar aan te zien en nader overleg te plegen. Helaas werden hun voorstellen verworpen met 30 tegen 7 stemmen.

Het eenige lichtpunt in deze treurige zaak is de dappere houding der Twentenaren en hun protest met achttienduizend handteekeningen is een mijlpaal in de geschiedenis der natuurbescherming. Dat getal is indrukwekkend, zelfs al brengt men de bij een dergelijk geval onvermijdelijke „kortingen” in rekening.

Een zorgelijke omstandigheid blijft nog steeds de velerlei opvatting van het begrip natuurschoon. Wij zijn nu al veertig jaar bezig, om dat op onze manier te belichten, maar blijkbaar nog zonder goeden uitslag, anders zouden Gedeputeerden in dit geval niet durven beweren, dat de schade aan natuurschoon gering is en evenmin kunnen hopen, dat wij ons getroost zullen gevoelen door de belofte van „nieuwen aanplant”.

JAC. P. THIJSSE.

NIEUWE GEGEVENS OVER DE HERKOMST VAN VACCINIUM MACROCARPON AIT. IN NEDERLAND.

Het aantreffen in 1868 van een Amerikaansche plantensoort in afgelegen duinvalleien van het toen weinig bezochte en zeer eenzame eiland Terschelling heeft vele onderzoekers bezig gehouden en aan theorieën daaromtrent heeft het niet ontbroken. Men overwoog de mogelijkheid van overbrengen door een „oceaanvogel”, van aanplant door een ondernemenden zeeman. Meer algemeen was de „schipbreukhypothese” en ten slotte werd geopperd, dat de soort autochtoon zou zijn, een mogelijkheid, die overwogen werd door Holkema, Van Eeden, Thijsse en Van Dieren.

Deze laatste hypothese was de eenige, waarvoor werd getracht om bewijzen aan te voeren. Zoo was het bekend geworden, dat door Früh, Schröter, Brockmann-Jerosch, Kayser en Gothan de soort fossiel uit Europa werd gemeld en wel uit de interglaciale „Schieferkohle van Uznach”.

Waar het nu door de nieuwere geologische onderzoekingen waarschijnlijk werd, dat de Waddenreeks reeds in het later gedeelte van het oud-holocene was ontstaan, reeds toen voor een begroeiing met heide geschikt was en door het jong-holocene kustveen samen had gehangen met oudere, diluviale landschappen, dat er inderdaad soorten waren, die in die tijden nog algemeen voorkwamen, doch later spontaan over groote afstanden vrijwel overal verdwenen (zooals b.v. *Sphagnum imbricatum*),

dat ten slotte de flora en fauna van Terschelling elementen bevatten, welke het mogelijk deden schijnen, dat daar inderdaad een „oude kern” aanwezig was, welke reeds veel vroeger door direct contact met oude landschappen kon zijn overgenomen, kon niet met volkomen zekerheid worden uitgesloten, dat de soort soms autochthoon zou kunnen zijn. ¹⁾

Tijdens mijn verblijf op Terschelling teekende ik echter een verhaal op, waaraan ik voor mijzelf wel waarde hecht, omdat het uit een volkomen zuivere bron komt en omdat een paar tot nu toe onbegrijpelijke bijzonderheden er ongedwongen door worden verklaard.

Ik had n.l. een overdruk van mijn artikel uit 1928 gegeven aan den heer S. P. Bos te Formerum, die mij na lezing mededeelde, dat hij niet begreep, waarom al die aardkunde er bij was gehaald, omdat zijn schoonvader die 90 jaar was geworden, en geboortig was uit het gehucht Kinnum, hem toch indertijd het volgende verhaal had gedaan.

Twee lieden uit dit gehucht zouden omstreeks de veertiger jaren, op zekeren dag langs het Noordzeestrand rijdende, aldaar een vat hebben gevonden. Bang voor de commiezen hadden ze dat in allerijl op den wagen geheschen en waren er mee naar huis gesneld. Onderweg werd hun de nieuwsgierigheid naar den inhoud echter te sterk. In het duin aangekomen, sloegen zij het deksel stuk, waarna zij tot hun spijt bemerkten, dat het slechts weinig smakelijke bessen bevatte. Zij gooiden het daarop leeg aan den kant van den weg en vergenoegden zich met het leege vat, dat zij meenamen.

Ziehier het verhaal van een betrouwbaar man, die niet beschikt over eenige phantasie, en die in het geheel niet weet, dat de herkomst van *Vaccinium macrocarpon* voor botanici een probleem is. Hij heeft zich nimmer met deze soort bezig gehouden, en leest mijn stuk toevallig, omdat er een familielid in genoemd wordt. Van eenige hypothese over de herkomst heeft hij nooit gehoord. Hij wist niet, dat ze bestonden, en zoo strookt zijn verhaal niet met den oceaانvogel, den ontginnenden zeeman, de schipbreuk, of de relict-hypothese. Deze elementen zijn er niet in opgenomen, zoodat men al vast niet te doen heeft met een verhaal, geborduurd op het stramien van mededeelingen en verhalen uit gidsjes en boekjes over het eiland.

Ten tweede heeft hij het verhaal, wanneer het juist is, uit de tweede hand, en wel van zijn zeer oud geworden en kras gebleven schoonvader, die het in zijn jeugd op Kinnum zelf zou hebben gehoord.

Dit over de bron.

En nu het verhaal.

Ik wil er dan met nadruk op wijzen, dat Holkema de soort alleen vond in het Studenteplak, waartoe zij tot omstreeks 1887 beperkt bleef. Nu doorkruist de weg, welke het gehucht Kinnum met het strand verbindt, dit plak. Dit verhaal geeft dus,

1) Nieuwe, hoogst belangrijke, doch nog ongepubliceerde vondsten van Dr. W. Beijerinck maken het mogelijk, het voorkomen van „oude” elementen veel scherper te bewijzen. Met deze mededeeling moet ik helaas hier volstaan.

zonder dat de verteller zich daarvan bewust is, een ongedwongen verklaring, waarom de soort juist in het eenzame, aan de binnenzijde van het duingebied gelegen Studentenplak voorkwam. De strandjutters van Kinnum moesten dit passeeren, wanneer zij naar huis gingen.

Een tweede punt is, dat de bessen in een vat aanspoelden.

Inderdaad werden in het begin de Amerikaansche bessen in vaten vervoerd, maar in later tijd brak men met deze manier, omdat het product spoedig rotte, waarna men

foto J. Strijbos.

Fig. 1. Het Studentenplak op Terschelling. Oostzijde, afgesloten door een groote parabool duin. 1932.

manden en kratten ging gebruiken, zooals dat op Terschelling steeds is geschied.

Ten slotte wil ik nog wijzen op de psychologisch volkomen juiste handeling.

De strandjutters, verplicht om alle waardevolle voorwerpen naar den strandvonder te brengen voor een karig bergloon, vinden een vol vat. Beducht voor de immer loerende veldwachters, breken zij het dan ook niet op het strand open, waar men ze van heinde en verre reeds zou kunnen betrappen. Neen, zij haasten zich, om zoo vlug mogelijk in het afgelegen duingebied te komen, wellicht om hun vondst te begraven en deze eerst als de nacht invalt naar het dorp te smokkelen. Hier wordt het hun echter te machtig. Belust op een mogelijk rijken inhoud — het kan wijn,

olie, vet, talk, teer zijn — slaan zij het vat open, doch treffen niet anders dan de wellicht reeds rottende, wrangzure bessen aan. Vol woede storten zij het uit, om dan ten slotte toch nog het mooie, gave vat te houden.

Dit verhaal is zoo levendig, het verklaart zoo volkomen het anders onbegrijpelijke voorkomen aan de binnenzijde van het duingebied langs den weg naar Kinnun, dat het haast te goed klopt om verzonnen te zijn.

Dit wil niet zeggen, dat de „schipbreuk”-hypothese „juist” is gebleken.

In het verhaal wordt alleen melding gemaakt, van een aangespoeld vat, dat dus blijkbaar afkomstig was van een deklust op weg naar London of Hamburg. Eerst wat daarna met den inhoud gebeurde, maakte het aanslaan van *Vaccinium macrocarpon* in een duinvallei aan de binnenzijde van het eiland mogelijk. Dit was toch één van de weinige gebieden, waar een oudere bodem en een ouder plantendek zich had kunnen handhaven, omdat, waar het ver weg lag van de bewoonde centra, noch onder beweiding, noch onder brandstofexploitatie zeer had geleden waardoor de verjonging van het duingebied zich meer regelmatig en minder catastrofaal voltrok. Hierdoor had de bodem blijkbaar de ontwikkeling, welke voorwaarde is voor het groeien van *Vaccinium macrocarpon* verkregen en behouden zooals ook uit Holkema's beschrijving blijkt.

Een volkomen bevestiging van dit verhaal is natuurlijk niet meer te krijgen, daar de betrokken personen reeds vele jaren geleden overleden zijn. Maar in ieder geval hebben wij hier met een echte volksoverlevering te maken, welke spontaan volkomen onbegrijpelijke feiten ongedwongen en levendig weet te verklaren, zonder dat te bedoelen. Behoudens de relict-hypothese, waarvoor tenminste gepoogd was om concreet bewijsmateriaal te verzamelen, was tot nu toe geen enkele mededeeling over de herkomst de moeite van overwegen waard, omdat het eenvoudig beweringen waren, zooals er nog wel meer te opperen zouden zijn, waarvoor zelfs niet de geringste moeite was genomen, om ze waarschijnlijk te maken, laat staan te bewijzen.

Dit verhaal is een feit, dat stand houdt voor kritiek en als zoodanig overwogen moet worden. Het draagt zoo de kenmerken van het ongekunstelde en het ware, dat ik voor mij de relict-hypothese niet meer in de eerste plaats waarschijnlijk acht, en gaarne de mogelijkheid aanvaard, dat hier nog juist op het laatste moment de juiste geschiedenis van de herkomst van *Vaccinium macrocarpon* uit den volksmond kon worden opgeteekend.

Oegstgeest, 10 Juli 1933.

J. W. VAN DIEREN.

ONRUST.

Ruim veertig jaar geleden heb ik Onrust gekend, toen het nog een eiland was en de schepen voeren lustig door het Noordergat, dat hun altijd bijzonder goed te pas kwam, wanneer er een felle Zuidwester blies pal in de Helsdeur. Boven op het Loodsmansduin zittend kon je dan de bruine zeilen zien voortschuiwen langs het wit en groen van het eenzame eilandje.